

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Catolici în Imperiul otoman: Observațiile călătorilor și diplomaților occidental din secolul XVII.

Tutore îndrumător:

Prof. Dr. Nicolae-Șerban TANAȘOCA

**Doctorand:
Radu-Andrei DIPRATU**

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

Introducere.....	3
1. Statutul creștinilor în islamul otoman.....	5
1.1. Creștinii în legea islamică.....	5
1.2. Creștinii în sistemul juridic otoman.....	8
1.3. Toleranță religioasă?.....	12
2. Călători străini – izvoare primare despre catolici în Imperiul Otoman.....	14
3. Percepții occidentale	23
3.1. Aprecieri generale.....	23
3.2. Dominația catolicilor în Palestina.....	38
3.3. Străini în Imperiul Otoman.....	30
Concluzii.....	32
Bibliografie.....	34

REZUMAT

Statutul minorităților religioase dintr-un stat islamic este acum, probabil mai mult ca niciodată, un subiect deosebit de interesant și de delicat în același timp. Conflictele recente din Orientul Mijlociu au atras din nou atenția lumii asupra persecuțiilor religioase, o problemă pe care societatea occidentală părea să o fi rezolvat în secolul precedent. Conflictele majore ale secolului XXI au fost în esență lipsite de aspecte importante religioase. Acum, ridicarea așanumitului Stat Islamic în părți din Siria și Irak, tema toleranței religioase este din nou pusă în discuție.

Acest studiu își propune să analizeze statutul minorităților religioase dintr-un stat islamic în perioada modernă timpurie, prezentând cazul catolicilor în Imperiul Otoman din prima jumătate a secolului XVII. Este cunoscut faptul că în lumea musulmană premodernă creștinii și evreii își puteau practica confesiunile în siguranță, datorită recunoașterii lor drept „Popoare ale Cărtii”. Prin această noțiune se explica faptul că atât evreii cât și creștinii primiseră în trecut mesajul lui Dumnezeu sub forma scripturilor, care însă cu timpul au fost deturnate de la adevărul suprem. Astfel, cu toate că erau considerați învinovați pentru această abatere, cele două credințe monoteiste erau acceptate de către Islam, atât timp cât acceptau anumite reglementări.

Cu toate că Veneția avea o mai veche și lungă tradiție comercială cu Imperiul Otoman, Franța a fost cea care a lăsat cea mai mare amprentă asupra relațiilor creștino-musulmane în epoca premodernă. În capitulația acordată regelui Henric IV în anul 1604, sultanul Ahmed I îi recunoștea protectoratul celui din urmă asupra clericilor și pelerinilor din Palestina. Era prima dată când un stat european se putea amesteca în afacerile interne ale statului otoman și să exercite protectorat asupra supușilor otomani. Această practică va deveni din ce în ce mai frecventă începând cu secolul XVIII când Imperiul Otoman slăbit va trebui să accepte protectoratul impus de statele creștine asupra creștinilor otomani.

Englezii, de cealaltă parte, erau veniți relativ recent pe scena diplomatică din Levant. Au obținut prima capitulație în 1580, iar la începutul secolului XVII încă aveau o prezență

considerabil mai redusă față de venețieni și francezi. Cu toate acestea, ei au început să călătorească și să scrie pe larg despre Imperiul Otoman, aceste lucrări formând cea mai mare parte a surselor primare folosite pentru acest studiu. Atitudinea englezilor protestanți față de catolicism și catolici tindea să fie de cele mai multe ori ostilă, având în vedere situația religioasă delicată din Anglia în preajma anului 1600. Una dintre principalele observații făcute de acești călători era legată de toleranța arătată de sultanul otoman față de diferitele confesiuni întâlnite pe teritoriile sale, pe când monarhii catolici se dovedeau a fi mult mai intoleranți, în special față de protestantism. Englezii erau uimiți de multitudinea denumirilor creștine întâlnite în Levant, precum și de evrei, druzi sau yazidiți.

Însă aceiași autori care îi laudau pe sultani drept exponenți ai toleranței religioase îi și blamau deseori pentru menținerea populației creștine într-o stare de subjugare. Unii mai notau faptul că aceasta era metoda prin care statul otoman își governa întreaga populație, nu doar pe cea nemusulmană. Mai multe argumente, precum ideea de cruciadă sau variația reală a statutului creștinilor de la regiune la regiune, pot explica aceste atitudini contradictorii. Chiar dacă erau discriminați de către musulmanii majoritari, cert este că evreii și creștinii își puteau practica credința, aveau acces la justiție și erau integrați în societatea otomană, deși pe treapta cea mai inferioară. În comparație cu alte state premoderne, cel otoman poate fi un bun exemplu de toleranță religioasă. Când folosim acest concept pentru a desemna realități din trecut trebuie să avem tot timpul în minte contextul și semnificația sa istorică, și să nu aplicăm înțelesul și gândirea secolului XXI în epocilor îndepărtate. Autorii francezi notau și ei toleranța arătată de către otomani, însă nu se angajau în comparații cu lumea catolică de unde proveneau.

Alt aspect important observat de către călătorii străini în Imperiul Otoman era legat de diferențiere făcută între nemusulmanii otomani și cei supuși ai altor state. Un călător englez care se deplasa alături de o caravană armeană a atras atenția unor oficiali locali nu din cauza deosebirilor dogmatice, ci din cauză că nu era un supus al sultanului. Străinii care veneau la Ierusalim ca pelerini sau ca simpli vizitatori trebuiau întotdeauna să apeleze la protecția și la serviciile călugărilor franciscani de acolo. Prezența catolicilor în Orașul Sfânt era atât de puternică încât cei care încercau să încalce această cutumă ajungeau deseori în temniță. Unii călători englezi au aflat personal unde poate duce nesupunerea față de franciscani, pe când alții mai prudenți au urmat obiceiul.

Relatările de călătorie ale occidentalilor ne oferă informații parțiale, dar totuși importante despre statutul catolicilor în Imperiul Otoman în secolul XVII. Acestea trebuie corelate cu sursele otomane pentru a obține o înțelegere mai bună a problematicii și este necesar să aflăm în ce măsură otomanii au conceput și au implementat o politică coerentă față de nemusulmani. Cu toate imperfecțiunile sale, societatea islamică premodernă a Imperiului Otoman permitea practicarea și altor religii, un fapt pe care unii fanatici religioși din prezent nu par a fi în măsură să îl accepte.